

Büszke SZKI-s voltam

Az alábbi visszaemlékezés teljesen szubjektív, és a pontatlanságokért, vagy tévedésekért előre is elnézést kérek. Nem tudományos elemzés, nem előadásanyag, és nem is történelmi dokumentum, egyszerűen csak egy írás, amelyben a híres számítástechnikai cégnél az Szki-nál eltöltött 15 évem legérdekesebb emlékeit szeretném közreadni, elsősorban az Szki-sok részére, de remélem, hogy azok is szívesen fogják olvasni, akik abban a korban tevékeny részesei voltak a szakmának.

1977-ben friss diplomásként kerültem az Szki Számítógép Üzemeltetési Osztályára villamos mérnöki oklevéllel a zsebemben. (Érdekes módon akkor még nem kérdezték meg, - Gólya Laci osztályvezető aki felvett, sem kérdezte meg - hogy friss diplomásként mennyi gyakorlatom van, hiszen evidencia volt, hogy a gyakorlatot az első munkahelyén szerzi meg a frissdiplomás). Az Szki, életciklusa ekkor már a közép korába lépett, és a számítástechnikai szakmában elit intézménynékké számított, ezért nagyon örültem, hogy felvételt nyertem az Szki-ba. Igaz, hogy nem a menő kutató-fejlesztő osztályok egyikéhez (később laboroknak nevezték el) kerültem, de az idők során tapasztaltam, hogy ez nem számít, mert a kreatív emberek számára mindenhol nyitva állt a szakmai előremenetel lehetősége. A Számítógép Üzemeltetési Osztály az akkor Magyarországon legfejlettebbnek számító Siemens nagyszámítógépet üzemeltette, de emellett kapott egy kis szeletet a fejlesztési feladatokból is, ezért a dolgozói létszám igen vegyes volt, operátorok, technikusok és mérnökök is voltak az osztályon, de egyben valamennyien egyformák voltak, hogy nagyon nyitottak és segítőkészek mutatkoztak. Később további Szki-s kollégákat megismerve rájöttem, hogy ez itt sajátja és az alapja az Szki-nak, és ez viszi előre az intézményt a fejlődésében. Nem véletlen, hogy 1977-től 1994 végéig két év megszakítással nem vágytam máshova menni, még akkor sem, amikor a vállalat már leszálló ágában volt. Külön kiemelném az osztályunkon akkor dojennek számító (az átlagéletkor 30 év alatt volt) Litkey Istvánt aki szívvel-lélekkel segített bennünket kezdőket, és akinek nagyon sokat köszönhetek. Persze ez a jó munkahelyi légkör nem azt jelentette, hogy ne lett volna versengés a részlegek között. Az akkori tervutasításos rendszerben az Szki - szokatlan módon - mai szóval élve „profitcentrumokat” alakított ki házon belül, amelyek árbevételi tervek mentén működtek. Az osztályok, amelyeket később laboroknak hívtak, versengtek egymással egy-egy téma elnyerésért. (Később erre konkrét példát fogok leírni.)

Az Szki-ról sokan sokszor elmondták, hogy csupán másolta (klónoztta) a nyugati számítástechnikát, és nem volt igazán saját fejlesztési vonala, de ez szerintem egyáltalán nem igaz. Sőt a követő másolás az idő előrehaladtával egyre kisebb része volt a tevékenységének, és a nagyobb szelet a saját fejlesztések, saját innováció és alkalmazásfejlesztés volt. Az a saját fejlesztés, amivel én először találkoztam, az a Litkey István vezette projektben fejlesztett MPMX51 adatátviteli multiplexor volt, amely a szintén saját fejlesztésű M05X mikroszámítógépre épült, amelyet IMP16-os 4 bites utasítási rendszerű mikroprocesszorok vezéreltek. Az MPMX51 multiplexornak az volt a feladata, hogy az ESZR rendszerbe használt IBM 360-os számítógép klónok (ESZR R20, R21, R40, R45 stb.) multiplex csatornáján dialóg és batch terminálok illesztését, és működtetését ellássa. Akkoriban még a legtöbb számítógép központ úgy üzemelt, hogy a programozók lyukszalagon, vagy lyukkártyán leadták a programokat futtatásra, és ezeket az operátorok egyenként lefuttatták. Mi a Siemens nagyszámítógépünkön futó BS-2000 rendszerben már időmegosztásos (time sharing) rendszerben időazonos (real-time) módon terminálhálózatokon dolgoztunk. Ezért láttuk a különbséget a kétféle működési mód között, és örömmel dolgoztunk azon, hogy elsőként az ESZR számítógépeken is létrejöjjön a távadatfeldolgozás lehetősége. Ehhez kooperáló partnereink is voltak. A Számki - egykori Infelór - (későbbiekben Számalkba olvadt) az R10-es (Mitra 15 klón) számítógépre fejlesztett egy IBM 2780-as batch terminál emulációt, rendelkezésre álltak Videoton VDT terminálok, amelyeken IBM 2740-es terminálemulációk futottak. Ezért az MPMX51 multiplexorban szinkron és aszinkron működésű adaptereket is kellett fejleszteni (Hetényi Tibor volt a fejlesztője). Szükség volt még egy timer kártyára (Ládonyi János tervezte) az időzítések kezelésére. A távadatfeldolgozáshoz magyar gyártmányú modemek is rendelkezésre álltak. A Terta gyártotta a TAM 600/601-et, míg a Videoton VT-60200 / VT-60300-as modemeket. Később az Orion is megjelent modemekkel (AM-12TD). A TAM 601 és az Orion modemek 2 huzalon is tudták a duplex üzemmódot.

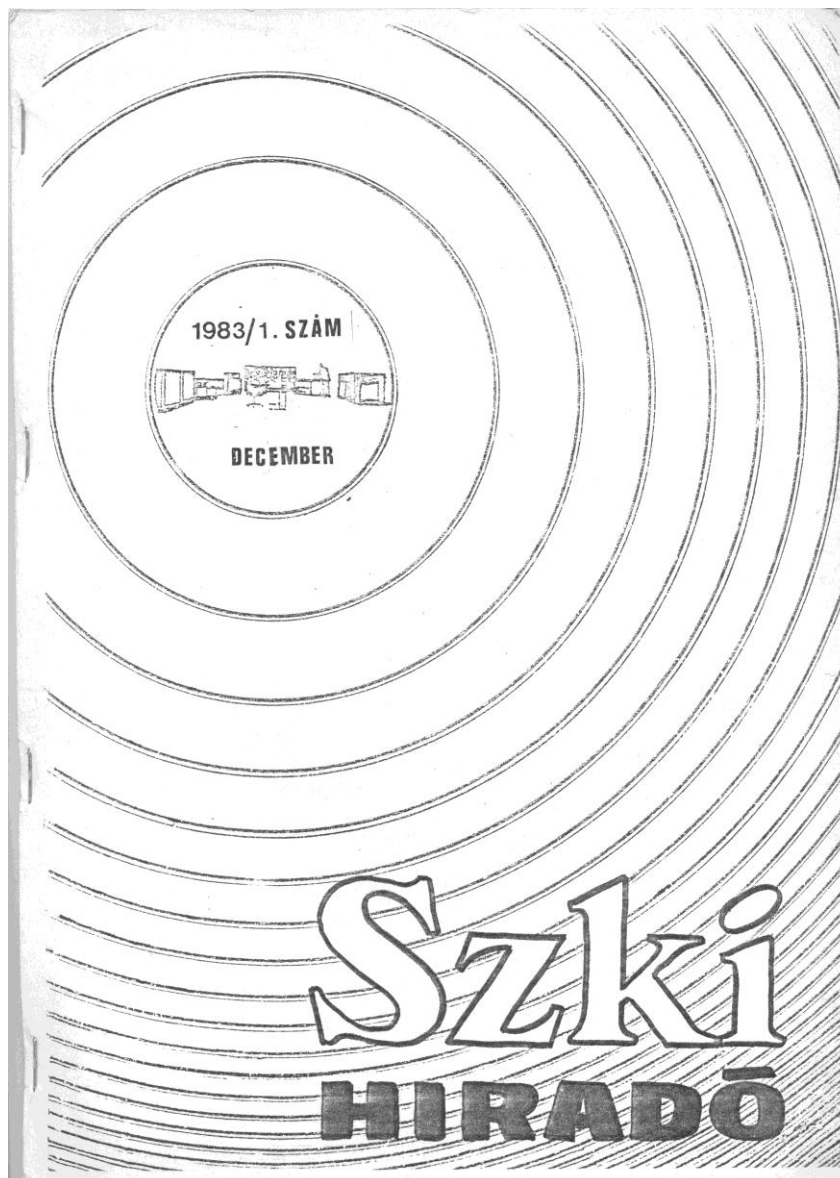
Az út, amelyen elindultunk úttörő jellegű volt, és meglehetősen rögzös. A gépteremben egymás mellett álló berendezések hiba nélkül működtek, sőt a BNV kiállításra is kihelyeztünk terminálokat, amelyek megbízhatóan tették a dolgukat. Azonban, amikor az első megrendelőnek a Győri SzÜV-nek leszállítottuk a konfigurációt, és a Mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Gépgyárnak az eredeti Mitra 15-öt, amely az R10-es gép fejlesztésekor mintául szolgált, és a két gépet Magyarországon elsőként TAM 601-es modemmell összekötve használni szeretnénk volna, folyton leállt adatátviteli hibával az összeköttetés. Ekkoriban 1 évig rendszeresen odajártunk, sokszor minden fejlesztésben résztvevő ott volt a helyszínen, mégsem tudtunk megbízható működést produkálni. Volt akkor a MATÁV-nak egy adatátviteli csoportja, amelynek a vezetőjét Bugyinének hívták, (nem csoda, hogy az akkori fiatal embereknek ez a név megragadt a memóriájukban) akinél sikerült elérni azt, hogy egy mérést végezzenek a bérelt

telefonvonalon. Először megfelelőnek találták a vonali összeköttetés minőségét, de később, amikor kiépítették Bécs és Budapest között a földalatti nemzetközi telefonkábel, mégis kaptunk egy új érpárt belőle. Csodák-csodája az új érpáron egyből tudtunk folyamatos üzemi tesztet produkálni. Kiderült, hogy a korábbi érpár az oszlopokon vezetett pupincsevés szigetelőkön keresztül vezetett rossz minőségű vonal volt, amely ezért igazándiból nem volt alkalmas adatátvitelre.

Végre volt egy működő referenciahelyünk, és ettől kezdődően kis sorozatban gyártottuk az MPMX51-et. Nagyon sok került belőle a vidéki SZÜV számítóközpontokba, de más nagyvállalathoz is.

Még egy kis érdekesség. A Mitra 15 már félvezetős memóriával rendelkezett, amely akkoriban újdonság volt. Az ESZR gépek (pl: R40) még sokáig ferrit memóriások voltak. Az ESZR gépeknél a ferrit memóriák hibáját csak az NDK-s asszonyok tudták javítani, akik zsonglőri ügyességgel fűzték újra fel a memóriákat. Ha jól emlékszem a Mitra 15-nek 4 db 4 Kbyte-os félvezetős memóriakártyája volt, amit külön vittünk le vonaton 2 db fémbőröndben, és az akkori ára a kártyáknak 1-1 millió forint volt!

A kezdeti Szki-s éveinkben állandóan helyhiánnyal küszködtünk, és rendszeresen költözködtünk. Az OMF Martinelli téri irodájában volt az üzemeltetésünkre bízott Siemens számítógép központ, és még az Andrássy úton (akkor Népköztársaság út) volt egy másik irodánk. Az Szki központja pedig az Akadémia utcában volt. Az Szki elhelyezése a Donáti utcai és a három Iskola utcai épületek átadásával oldódott meg véglegesen. Ezekről az időkről íródott egy pamflettem, amely a vállalati újságban, amelyet Szki Híradónak hívtak jelent meg 1983-ban. Álljon most ez itt, ízelítőt adva az akkori viszonyokról és eseményekről:

MESE FELNŐTTEKNEK

Hol voltam, hol nem voltam, egyszer csak az egyetem kapuin kívül voltam. "Gólya" vitt a házhoz. Ez a csupa ablak irodaház palota a belvárosban pompázott. Rögtön az első nap állva hagytak, de később sem ültettek le, mivelhogy ülőhely sem volt, meg íróasztal is csak minden négyzetméteren. Itt aztán megtanulhattam a számok torlódásának a törvényét, amely szerint minden négyszemélyes szobában 6 asztal is elfér, ahol 12-en is ülhetnek, és még szerencse, hogy az állóhely kiment a divatból.

Néhány hét után, amikor még mindig csak vándorulásban voltam (értsd: hogyha valaki a "kis helyiségben" ült vagy állt, akkor nekem is nyugodt perceim voltak) megunták, hogy állandóan pattogom, mint egy köszönőember, mert az ülőhelyet mindig illedelmesen megköszöntem, és számúztak egy örömtanyára, amit büntetőhelynek álcáztak. Ez volt a Népköztársaság úti büntető részleg. Távól a géptől, távól a bázistól, a béke hónapjai voltak ezek, főnökmentes, zavartalan. Már-már azt hittük, hogy "itt van már a kánaán". Jól megvoltunk egymással és az aranyat, ezüstöt hozó nénikékkal. Már-már pályamódosításra határoztam el magam, gondoltam, kitanulom az aranyművészetet, amikor becsapott a mennykő. Sikerült a csupa üveg palotában egy állandó státuszra fél-széket kapnom, ezért vissza-akreditáltak a bázisra. A bázison főnnhordtuk az orrunkat a második emeleten, de nem sokáig, mert a ház gazdái szemet vetettek szobánkra. Azt gondolták, valami kincs van itt elrejtve, azért tolongunk mindig olyan sokan benne. Ekkor még a csupa üveg palota földszintjén egy számítógép duruzsolt, amit véletlenül nekünk kellett üzemeltetni. A főnökök ismét okos, határozott döntésre ragadtatták magukat. A "Gólya" szárnyai alatt kiküldtek bennünket a Népköztársaság útjára. Azt gondolták, hogy ma, amikor a távirányítás technika korát éljük, gondoljunk csak az automatikus holdszondákra, igazán gyerekjáték egy számítógép "távüzemeltetése". Még szerencse, hogy akkor még fiatal és bohó voltam, és ebből kifolyólag volt egy motorkerékpárom. A legizgalmasabb esetem az volt, amikor egyszer izgatott hang keresett bennünket telefonon.

Idézem: "... a kiscsúszteremben ... hm ... éppen termináloztam ... jaj... amikor a plafonról ... láng csapott ki ... jaj ... és most csak gázálarcban lehet bentmaradni. Gyertek... azonnal". Hát nem akarok dicsekedni, de Dropál János megirigyelhette volna azt a szlalomozást, amit a csúcsforgalomtól telített Népköztársaság útján hajtottam végre motorommal.

Ja igen. A motorkerékpár!? Egyeseknek "gumiszálka" volt a szemében. Azt még csak-csak lenyelték, hogy minden nap használom, ráadásul saját költségen, míg mások az akkori divatnak megfelelően kapták a gépkocsipénzt..., hogy a garázsban tarthassák, de azt már végképp nem állták meg hangos szó nélkül, hogy a csupa üveg palota előtt darabokra szedtem szét, amikor egyszer "mit ad isten" nem akart elindulni.

Tulajdonképpen meg is tudom érteni ezt a fölfelé tekintő szemléletet. Még rengeteg mindent tudnék megírni motoros élményeimről, például hogyan mentünk vidéki kiküldetésre Győrbe motorkerékpárral és három defekttel, de nem akarok Hány Jánosnak tűnni a kedves olvasó szemében.

Ott tartottam, hogy "vándormadarak" voltunk majdnem egy évig a Népköztársaság út és a Martinelli tér között. Aztán a változatosság kedvéért ismét "költöző madarakká" vedlettünk vissza. Mit ad isten, nem fogják elhinni, de gépközelbe kerültünk, már közlekedni figyelhettük, hogy szállítják át az Iskola utcába, az immáron saját tulajdonú házikónkba. A volt kiscsúszterem (az a füstölő) lett az új otthonunk. Nem akarok túlzásokba esni, de elég otthonosan sikerült berendezkednünk itt. Néha ugyan távol-keleten éreztük magunkat a repülő hullámvonal szőnyeg mi-

att (gyengébbek kedvéért: a klíma volt a fűtésünk eleinte, de a számítógéptől csak egy folyó választott el bennünket).

De ez már a "Gólyának" is sok volt, hiába is nevezik költöző madárnak. Végleg elköltözött tőlünk. Most néha hollónak képzelem magát.

Ez volt egyébként a strukturális átszervezések kora. Először a laboratóriumunk három laboratóriummá oszlott, és a hierarchiában megjelent a laborcsoport fogalma. Aztán ezt a nagyobb sejtosztódást követték a kisebbek. Az új laboratóriumon belül új osztályok keletkeztek, az új osztályokon belül új csoportok, és mivel az egyes emberek többszöri próbálkozásra sem tudtak

osztódni, pedig milyen szép is lenne, ha lenne egy főnöki, egy helyettesi és egy beosztotti mivoltom háromszoros fizetéssel, így hát az átszerveződések befejeződtek, azaz nem egészen. A "Gólya" kirepülése megzavarta ezt a folyamatot.

Mit volt mit tenni, fölcsaptunk rendszerfejlesztőkké. (Eddig is azok voltunk, csak a nevünk volt más.) Ez volt az egyetlen sejtegyesülés az egész hosszú folyamatban. És természetesen, talán már nem is kellene említenem, újabb költözéssel járt. Igaz, volt közöttünk jövőbelátó is, aki holmijainak nagy részét a Népköztársaság útján hagyta (holmijainak sorsa mindmáig ismeretlen), hogy a következő költözésnél ne kelljen annyit cipekednie. Az Iskola utca legtetején a közelmúltig, meglepően hosszú ideig maradtunk. De egy nehéz szülés elmozdított bennünket a biztosnak tűnő klímazajos, télen langyos, nyáron forró "magas lesünkről".

Leánnyá születünk!

Nehéz szülés volt, Sportnyelven szólva sok cselt kellett elviselnünk. A jelszó, hogy "több mézet a dolgozók madzagjára" bevált. Végül is nem sok panaszra volt okunk, hacsak a megszokott költözésre nem. Szerencsére most csak a szomszéd épületbe kellett átcipelni magunkat, és az ötvenkilós zsákokba és dobozokba csomagolt holmijainkat... a második emeletre!?!

Most már több mint egy hónapja itt vagyunk. A kedélyek kezdenek megnyugodni, bár mintha egy kicsit össze lenne zavarodva minden. Tegnap még zsákban álltak a maradék holmijaim. Egy hónapig nem nyúltam hozzá, mert ugye tanulékony az emberfia, de lehet hogy mégsem eléggé. A verebek azt csiripelik, hogy az Iskola u. 10. fölött újabb költözéssel gyülekeznek. Lehet, hogy visszatérünk a kiindulási pontra, a csupaüveg irodaházba.

Ha keresnek, útközben vagyok, költözöm.

A fenti írásból az is kiderül, hogy a 80-as évek elején az Szki leányvállalatához, a SCI-L Számítástechnikai Informatikai Fejlesztő Leányvállalathoz kerültünk, amely az első magyarországi személyi számítógépet az M08X-et gyártatta, értékesítette, és szervizelte.

Az M08X Z80-as 8 bites processzorral, és CP/M operációs rendszerrel működött, amelynek honosított változata a Propos-8 operációs rendszer volt. Az M08X is igazi kooperációs termék: a BME Automatizálási Tanszék volt a tervadó, az Orion adta az ADP 2000 típusú képernyős kijelzőt, a MOM gyártotta az MF-3200 és MF-6400 8"-os floppy meghajtókat, míg az Szki, mint fővállalkozó, a gép konstrukciójában, a szoftverek honosításában és a gép sorozatgyártásba vitelében vállalta a fő szerepeket.

M08X képgaléria:

M08X központi egység

Az M08X központi egység hátulja

M08X floppy meghajtó előlről

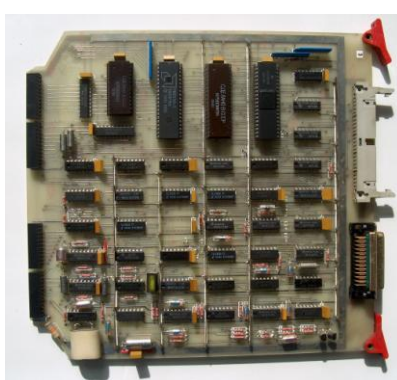
M08X floppy meghajtói oldalról

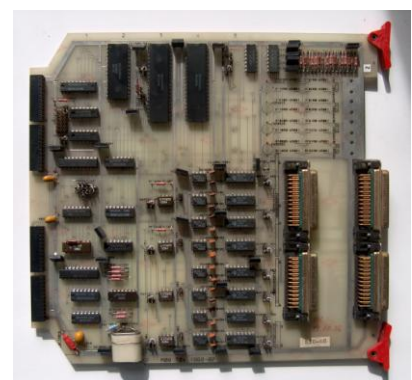
M08X floppy meghajtó hátulról

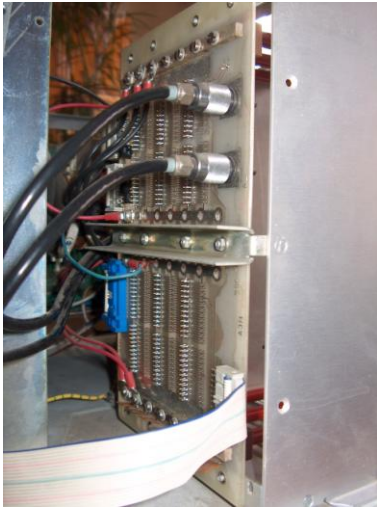
M08-686 CPU kártya

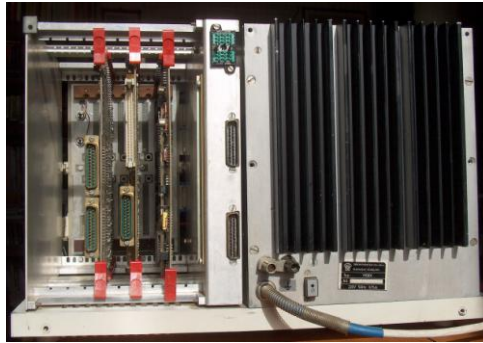
M08-685 I/O kártya

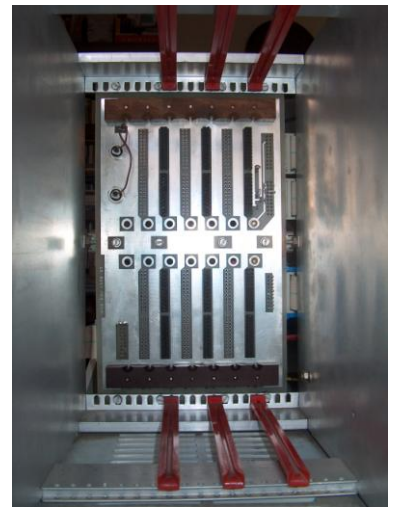
M08-704 SIO kártya

Az M08-690 hátlap

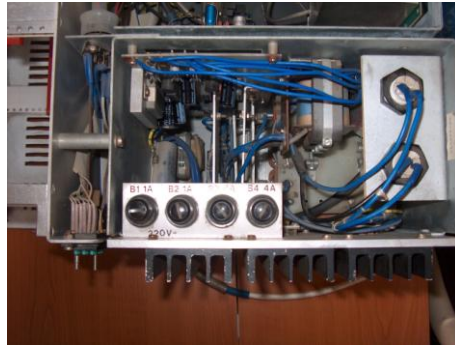
Az M08X hátulja nyitott hátlappal

Az M08X üres rack-je

M08X rackje kártyákkal

M08X tápegység felülről a biztosítékokkal

Az Orion ADP-2000 belseje

Egykori fotó az M08X-ről asztalba épített lemezmeghajtókkal.

Az M08X professzionális személyi számítógép általános ismertetése:

- Moduláris felépítésű
- Részai:
 - o Alapgép
 - o Billentyűzet
 - o Kettős lemezmeghajtó egység
- Alapgép:
 - o 25 soros, soronként 80 karakteres kijelző
 - o a központi egység kártyáit magába foglaló kártyablokk
 - o az alapgép és a billentyűzet tápegysége
- Billentyűzet:
 - o a nyomógombokból álló billentyűzetmező (tasztatura)
 - o a billentyűzet elektronikája
- Kettős lemezmeghajtó egység:
 - o lemezmeghajtás
 - o tápegység
 - o M08X hálózati áramellátó egység
- Műszaki jellemzői:
 - o U880 D mikroprocesszor = Z80 CPU 2,33Mhz-es órajellel
 - o DMA közvetlen hozzáférés vezérlés
 - 0. csatorna = szabad, a bővítő modulok számára fenntartva
 - 1. csatorna = lemezmeghajtó átvitelére lefoglalva
 - 2. csatorna = képernyőfrissítésre használt csatorna
 - 3. csatorna = képernyőfrissítésre használt csatorna
 - o Memória:
 - 64 kbyte-os RAM (írható-olvasható memória)
 - 6 kbyte-os (3*2Kbyte) EPROM tár (csak olvasható memória)
- I/O vezérlés:
 - o 1-4 db szimpla vagy dupla sűrűségű hajlékony mágneslemez (8"-os)
 - o 1 darab BSI periféria illesztés (elsősorban nyomtató)
 - o billentyűzet csatolás
 - o 2 db soros RS-232C aszinkron kommunikációs vonal, amelyek egyidejűleg nem használhatóak. A program választja ki melyiket akarja használni.
- Képernyő:
 - o Kapacitása: 2000 karakter
 - o Sorcímek maximuma: 25 sor
 - o Max karakter/sor: 80
 - o Névleges képméret: 220x160 mm
 - o Színe: zöld, vagy fehér
 - o Névleges képfrekvencia: 50 Hz
 - o Bemenete:
 - Video (VID) és
 - Szinkron (SYN)

A SCI-L-en belül a mi kis fejlesztői csoportunk új feladata már - ennek megfelelően - PC csatolókarthyák tervezése és gyártása volt. Ezek között volt olyan, amelyet az eredeti nyugati típusról kellett lemásolni, és volt olyan is, amely saját fejlesztés volt.

A következő részben a saját fejlesztéseimet ismertetem.